

SOSYAL AĞ ANALİZİ İLE TURİZM ALANINDA YAZILMIŞ DOKTORA TEZLERİNİN ARAŞTIRMA KONULARININ İNCELENMESİ

Deniz KARAGÖZ*

Hilmi Rafet YÜNCÜ**

Öz

Doktora tez çalışmaları bir alanın akademik anlamda ilerlemesinde önemli bir araç olarak görülmektedir. Turizm alanında yazılmış doktora tezlerinin incelenmesi, turizmde akademik alanın hangi ölçüde geliştiğinin ve hangi noktalarda ilerlediğinin görülmesi açısından önem taşımaktadır. Çalışmanın amacı, 1991-2010 yılları arasında Türkiye’de üretilen doktora tezlerinde ele alınan araştırma konularının incelenerek turizm bilgi ağ yapısının ortaya çıkarılması ve yıllar içerisindeki değişiminin incelenmesidir. Veriler Yüksek Öğretim Kurumu Tez Merkezi’nde sisteme girilmiş tezlerden elde edilmiştir. Çalışmada verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler ve sosyal ağ analizi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda turizm alanında üretilen tezlerde ele alınan araştırma konuları çerçevesinde disiplinler arası bir yaklaşımdan ziyade daha merkezi, kapalı ve durağan bir bilgi sisteminin oluştuğu belirlenmiştir. Çalışmada ayrıca doktora tezlerinin üretildiği üniversiteler, üretim yılları ve araştırma konuları arasındaki ilişkilere ilişkin bulgulara ve değerlendirmelere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Turizm, doktora tezleri, sosyal ağ analizi, üniversiteler, araştırma konuları.*

* Yrd. Doç. Dr. Anadolu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, dkaragoz@anadolu.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr. Anadolu Üniversitesi, İşletme Fakültesi, hryuncu@anadolu.edu.tr

EVALUATION OF RESEARCH SUBJECT OF DOCTORAL THESES ABOUT TOURISM IN TURKEY WITH SOCIAL NETWORK ANALYSIS

Abstract

PhD thesis, in the sense of a field of academic progress is seen as an important tool. Examination of doctoral dissertations written in the tourism field is an important to see that issue for evaluation in the academic field of tourism and that improvement points. The purpose of this study, to evaluate research subject of doctoral dissertations which written between the years of 1991-2010 to discover tourism network structure and to examine the changes over the years. The data was collected from National Dissertation Database of YOK between years of 1991-2010. Social Network Analysis is used to define network structure and to examine links between structures. In the study, data analysis, descriptive statistics and social network analysis has been used. At the end of the study, dissertations in tourism field are a more centralized, closed, and has a static information system rather than in a framework of research in an interdisciplinary approach was determined. In the study also the universities of doctoral dissertations, year of production and research findings on the relationship between topics and evaluations are determined.

Keywords: *Tourism, dissertitations, social network analysis, universities, research subjects.*

1. GİRİŞ

Turizm araştırmalarındaki gelişmeler, endüstrinin büyümesinin ve küresel seviyede ekonomik öneminin artmasının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Bushell ve diğerleri, 2001, 323, Dale ve Robinson, 2001: 30). Bunun yanında araştırmalarla birlikte son yirmi yılda dünya genelinde turizmi temel konu olarak ele alan lisans ve lisansüstü eğitim veren üniversite ve bölümlerin açıldığı gözlemlenmektedir. Turizmin akademik alanda bir çalışma konusu olarak kabul edilmesi, alanın geliştirilmesinde ihtiyaç duyulan

araştırma yayınlar giderek artan bir önem kazandırmıştır (Jogaratnam ve diğerleri, 2005: 641).

Doktora tez çalışmaları bir alanın akademi anlamda ilerlemesinde önemli bir araç olarak görülmektedir. Turizm alanında İkinci Dünya Savaşı sonrasında sektörün gelişmesi ile birlikte eğitime verilen önem artmıştır. Gereksinimlerin karşılanması ile birlikte 80'li yıllarla birlikte araştırma yapma zorunluluğu da ortaya çıkmıştır (Kozak ve diğerleri, 2010: 135). Lisansüstü düzeyde verilen turizm eğitiminin amacı, modern turizmin sosyal, iktisadi ve teknik özellikteki karmaşık problemlerini çözebilecek, değişik faktörlerin etkinliğini değerlendirerek soyutlama, sentez yapma ve karar verme gücüne sahip yönetici ve araştırmacıları yetiştirmektir (Olalı,1984:206). Türkiye'de turizm eğitimi ilk olarak 40'lı yıllarda mesleki eğitim kapsamında Türkiye Milli Talebe Federasyonunun düzenlediği rehber kurslarıyla başlamıştır. İlk lisans düzeyindeki eğitim ise 1963 yılında turizm derslerini vermek üzere öğretmen yetiştirmek amacıyla kurulan Ticaret ve Turizm Yüksek Okulu'dur(Kozak ve diğerleri, 2010: 133). 2010 yılı itibari ile lisans düzeyinde eğitim öğretim veren okul sayısı 45'tir. Turizm alanında lisansüstü eğitimi 1981 yılında Hacettepe Üniversitesinin bünyesinde kurulan bölümlerle başlamıştır. Bunun yanında Türkiye'de 2010 yılı itibariyle dokuz adet doktora eğitimi veren program bulunmaktadır (Kozak ve diğerleri, 2010: 135).

Turizm alanında yazılmış doktora tezlerinin incelenmesi, turizmde akademik alanın hangi ölçüde geliştiğinin ve hangi noktalarda ilerlediğinin görülmesi açısından önem taşımaktadır. Turizm alanında doktora tezleri daha önce yapılan çalışmalar, Kuzey Amerika (Jafari ve Aaser, 1988; Meyer-Arendt, 2000; Meyer-Arendt ve Justice: 2002), Avustralya (Hall, 1991;Laing ve Weiler, 2008). Birleşik Krallık ve İrlanda (Botterill ve diğerleri, 2002) Çin (Leung ve diğerleri, 2002; Huang, 2011), Mısır (Afifi, 2009)gibi ülkelerde hazırlanan tezler temel alınarak incelenmiştir. Dünyada turizm alanında hazırlanan doktora tezlerine yönelik yapılan çalışmaların yanında Türkiye'de turizm alanında Kozak'ın (1998) yaptığı çalışma göze çarpmaktadır.

Bu çalışmanın amacı 1991-2010 tarihleri arasında turizm alanında ve Yüksek Öğretim Kurumu kayıtlarına geçmiş 385 adet doktora tezinde ele alınan araştırma konularının incelenerek turizm bilgi ağ yapısının çıkarılması ve yıllar içerisindeki değişiminin incelenmesidir.

Bir disiplinin akademik saygınlığının göstergelerinden biri araştırma tezleri şeklinde yapılan lisansüstü çalışmalarıdır (Hall, 1991: 520). Dünyada özellikle lisansüstü çalışmaların incelenmesi farklı disiplinler için geçerli iken, turizmde bu alandaki çalışmalar ilk olarak 20. Yüzyılın sonlarına doğru yapılmıştır. Bunun en önemli nedeni ise turizmin gelişmesi ve akademik olarak ilgi gören bir alan olmasıdır. Turizm alanındaki tezlerin değerlendirilmesi ile ilgili ilk çalışma Crichton (1978) tarafından turizm alanında yazılmış olan tezleri listeleme çalışmasıdır. Bu çalışmada hava yolları, havacılık, seyahat, rekreasyon, parklar, boş zaman, turizm ve turist gibi anahtar kelimeler ile 122 adet yapılmış tezler incelenmiştir. Bachus (1981), Crichton'ın (1978) çalışmasını tekrarlamış ve konu başlıkları arasından havacılığı çıkartarak, kamping ve hotel anahtar kelimelerini eklemiştir (Bachus, 1981). Turizm alanında yazılmış 102 adet tez bu çalışmada incelenmiştir (Bachus, 1981). Daha sonra Pizam ve Chacko (1982) 65 adet turizm alanında yapılmış olan tezleri incelemiştir. A.B.D. ve Kanada tezlerinin incelendiği çalışmada Jafari ve Aaser (1988) tezleri, dört temel konuda arama yaparak belirlemiştir. Bu konular seyahat, seyyah, turist ve turizmdir. 1951-1987 yılları arasında 157 tezin incelendiği çalışmada tezlerin konusu olan disiplinler, tamamlandığı üniversiteler ve yazarlar temel alınarak analiz edilmiştir (Jafari ve Aaser, 1988). Bu çalışmaların yanında Hall (1991), Jafari ve Aaser (1988) yılındaki çalışmasının bir tekrarını Avustralya'da 1968-1988 yılları arasında turizm ana başlığı altında yazılan 26 lisansüstü tezler için yapmıştır (Hall, 1991). Hall (1991) tezleri derecelerine, tamamlandığı yıllara ve tamamlandığı üniversitelere göre ayırmıştır. Kozak (1998) yaptığı çalışmada 1952-1997 yılları arasında turizm alanında yazılmış olan tezleri incelemiştir. Kozak (1998), Türkiye için hazırladığı çalışmada, tezlerin üniversitelere, konulara, yıllara göre dağılımını vermiştir. Meyer-Arendt (2000) yılında yapmış olduğu

çalışmada turizm coğrafyası ile ilgili yazılmış olan tezleri de araştırma kapsamına alarak, Jafari ve Aaser'in (1988) çalışmasının devamı olan bu çalışmada kullanılan aynı konu başlıklarına beşinci konu başlığı eko turizmi ekleyerek arama yapmıştır (Meyer-Arendt, 2000). Meyer-Arendt (2000) bu çalışmasında Jafari ve Aaser'in kullandığı veritabanı, master tezlerini 1987'den önce almadığı için 1987 yılından sonra turizm coğrafyası konusunda yazılmış 22 master tezini ve 1951-1998 yılları arasında yazılmış 66 doktora tezlerini araştırma kapsamına dâhil etmiştir (Meyer-Arendt, 2000). Doktora tezlerinin incelendiği diğer iki ülke ise Birleşik Krallık ve İrlanda'dır. Bu çalışmada 1990-1999 yılları arasında yazılmış olan 149 adet turizmle ilişki doktora tez çalışmaya dâhil edilmiştir (Botterill ve diğerleri, 2002). Botterill ve diğerleri (2002) bu çalışmalarında doktora tezlerini, tamamlanan üniversite, konu, kullanılan yöntem ve uygulama alanı açısından incelemişlerdir. Bao(2002) çalışmasında Çin'de yazılan turizm coğrafyası ile ilgili 20 adet doktora tezini, tamamlandıkları üniversitelere göre incelemiştir. Meyer-Arendt ve Justice (2002) Kuzey Amerika'da 1987-2000 yılları arasında turizm alanında yazılmış olan 377 doktora tezini konu olarak ele almışlardır. Yapılan analiz sonucunda 1987-2000 yılları arasında doktora tezlerinde rekreasyon, antropoloji ve coğrafya konuları ön plana çıkmaktadır (Meyer-Arendt ve Justice, 2002: 1173).Laing ve Weiler (2008) Avustralya'da çeşitli eyaletlerde yazılan turizmle ilgili 461 adet lisansüstü tezleri incelemiştir. Elde ettikleri bulgular sonucunda Avustralya'da yazılan tezlerin yarısından fazlasının İşletme, Yönetim ve Pazarlama konularında yazıldığını belirlemiştir (Laing ve Weiler, 2008).

Afifi (2009) yaptığı çalışmada 1975 ile 2008 yılları arasında Mısır'da yazılmış 61 adet turizm konulu tezleri incelemiştir. Afifi (2009) tezleri sırasıyla işlendikleri esas konuları ve ikincil konuları, tamamlandıkları üniversiteler, cinsiyet ve çalışma durumu ve uygulama alanları açılarından incelemiştir.Haung(2011) hazırladığı araştırma notunda Çin'de turizm alanında yazılan doktora tezlerini incelemiştir. Haung (2011) yaptığı incelemede 219 doktora tezinde 55 disiplinle ilişkili çalışmaların yapıldığını belirlemiştir. Bu disiplinler arasında 47 tez konusu ile ekonomi en çok tez yazılan alan olmuştur

(Haung, 2011: 317).Ying ve Xiao (2011) ise *ProQuest Dissertations and Theses–Full Text* veri tabanında 1994-2008 tarihleri arasında yer alan turizm alanında yazılmış tezleri sosyal ağ analiziyle analiz etmişlerdir.

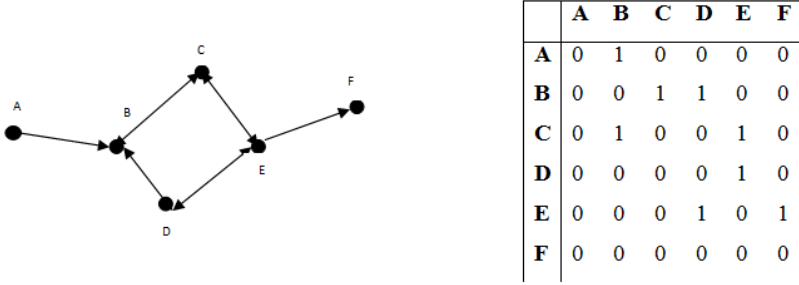
1. 1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı 1991-2010 yılları arasında Yüksek Öğretim Kurumu'nda tespit edilen turizm doktora tezlerinde tanımlanan araştırma konularının sosyal ağ analizi aracılığıyla incelenerek turizm bilgisinin yapısını ve evrimini incelemektir. Bir disiplinde bilginin üretilmesinde temel araçlardan biri olarak kabul edilen doktora tezlerinde araştırma konularının yıllar içerisindeki değişimi incelenen disiplin için eşsiz bir bakış açısı sunmaktadır. Bu kapsamda doktora tezleri özelinde Türkiye'de turizm bilgisinin ortaya çıkmasında etkili olan aktörlerin (araştırma konuları ve üniversiteler) belirlenmesi ve turizm bilgisinin ağ yapısının ortaya çıkarılması bu çalışmanın başlıca amacını oluşturmaktadır.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi amacıyla Sosyal ağ analizi (Social Network Analysis-SAA) kullanılmıştır. SAA belirli bir alanda araştırma konuları, yazarlar ve kurumlar arası ilişkilerin incelenmesi ile bilgi bağlantılarının tanımlanması ve yorumlanmasında kullanışlı bir yaklaşım olarak gösterilmektedir (Scott, 2000). Bir sosyal ağ temelde kişilerin veya diğer çoklukların aralarındaki etkileşimi, yardımlaşmayı, etkileri gösteren bir yapı olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda sosyal ağ analizi sosyal yapıyı, aktörlerden (düğümlerden) ve aktör çiftlerini birbirine bağlayan ilişki kümelerinden oluşan bir ağ görerek, sosyal yapıyı ve etkilerini incelemektedir (Gürsakal, 2009). Sosyal ağ analizi, sosyal yapının içindeki ilişkilerle ilgilenmektedir. İlişkisel verileri analiz etmek ve anlamak için çeşitli ölçüm ve analiz araçları içermektedir. İlişkisel veri, aktörler ve bileşenler arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkinin değerini göstermektedir (Durland ve Fredericks, 2006).

Matematiksel olarak bir ağ, ağdaki her katılımcının aktör ya da oyuncu olarak isimlendirildiği ve bir düğüm (node) olarak gösterildiği bir çizelgedir (Wasserman ve Galaskiewicz, 1994). Bu çizelgede temel amaçlar yönlü ya da yönsüz doğrulardan oluşan sonlu düğüm kümesidir. Yönlendirilmiş bağlantılar (arc) ve yönlendirilmemiş bağlantılar (edges) üyeler arasındaki ilişkileri (iletişim sıklığı, iş akışındaki değişiklikler ya da bu çalışmada olduğu gibi araştırma konuları) temsil etmektedir. Örneğin Şekil 1’de gösterilen grafik sonlu düğüm kümesi $V = \{A,B,C,D,E,F\}$ ve sonlu kenar kümesine $E = \{(A,B), (B,C), (C,E), (D,E), (E,F)\}$ sahiptir. Sosyal ağ analizinin odak noktası ağ üyelerinin bireysel özellikleri değil ağdaki aktörler arasındaki ilişkilere dir.

Şekil.1. Grafik Sonlu Düğüm Kümesi

Özellikle SAA’da ağ yapılarının incelenmesinde alt gruplar ve bileşenleri detaylı olarak analiz edilebilmektedir. Bu nedenle söz konusu yaklaşım bir alandaki araştırmaların özelliklerinin sunumu ile bilginin görselleştirilmesine imkân sağladığından araştırma alanındaki konuların detaylı incelenmesinde en uygun yaklaşım olarak görülmektedir (Ying ve Xiao, 2011, s. 5). Özellikle turizm çalışma alanındaki bilgi paylaşımı ve bilginin yaratılmasında SAA yaklaşımı sıklıkla kullanılmaktadır. Bu kapsamda araştırmalarda “ortak yazarlık ve kurumlar arası işbirliği” ağlarının gözlenmesi ve görselleştirilmesi ile bir araştırma topluluğu içerisinde bilgi ağlarındaki anahtar oyuncuların (yazarların ve üniversitelerin) tanımlanması ve yapının sınanması; ortak atıf analizi ile de bir araştırma alanının büyümesinde ya da gelişmesinde bilgi ağlarının keşfedilmesi amacıyla

kullanılmıştır. Bu çalışmada turizm bilgisinin yapısının incelenmesi, alandaki ağ yapının tanımlanması ve aktörler olarak tanımlanan araştırma konuları ve üniversiteler arasındaki bağlantıların ortaya çıkarılması amacıyla sosyal ağ analizi kullanılmıştır.

2.1. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri 1990-2010 yılları arasında Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarında hazırlanan doktora tezlerinden elde edilmiştir. Bu çerçevede turizmi konu alan doktora tezlerine ulaşabilmek amacıyla Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından “turizm”, “turist”, “seyahat”, “konaklama”, “ulaştırma” anahtar kelimeleri ile sorgulama yapılmıştır. Yapılan sorgulama sonucu belirlenen bütün doktora tezleri tek tek incelenmiş ve doğrudan turizmi konu almamış ya da bu anahtar kelimelerden birini içermesine rağmen turizm ile ilgisi olmayan tezler araştırma dışında tutulmuştur. Bu çerçevede, 1991-2010 yılları arasında ve doğrudan turizmi konu almış toplam 385 adet doktora tezi araştırmaya dâhil edilmiştir.

1991-2010 yılları arasında tamamlanmış ve araştırmaya dâhil edilen her bir tezin bibliyometrik verileri olan araştırma konusu, yazar, tezin tamamlandığı üniversite, tezin tamamlanma yılı, tez danışmanı, tez danışmanının çalıştığı üniversite değişken olarak incelemeye alınmıştır. İncelenen doktora tezlerinin araştırma konularının belirlenmesinde ise Jafari ve Aaser (1988), Meyer-Arendt ve Justice (2002) ve Xiao ve Smith’in (2006) turizmle ilgili araştırma konularının belirlenmesi amacıyla yaptıkları çalışmalar temel alınmıştır. Böylece araştırma konularının sınırlanmasında yönetim, insan kaynakları yönetimi, ekonomi, muhasebe-finance, rekreasyon, sosyoloji, eğitim, mimarlık, peyzaj ve çevre, planlama-politikalar, coğrafya, boş zaman ve pazarlama konuları bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Doktora tezlerinde pazarlama alanı geniş yer kapladığından ve daha ayrıntılı bir analiz yapmak amacıyla pazarlama alanı ürün, fiyat, dağıtım, tutundurma, pazar bölümlendirme, hizmet kalitesi, pazarlama araştırması, tüketici davranışı, uluslararası pazarlama ve yeni pazarlama yaklaşımları araştırma konuları olarak alt alanlara ayrılmıştır.

2.2. Veri Matrisinin Hazırlanması

Sosyal ağ analizi bir veri matrisi üzerinde hesaplandığından çalışmada öncelikle iki ayrı veri matrisi oluşturulmuştur. Araştırma konularının analiz edilebilmesi için bir konu-konu veri matrisi oluşturulmuştur. Veriler UCINET'te analiz edilmeden önce sosyal ağ yapılandırmak için Excel tablosunda bir matris oluşturulmuştur. Matrisin oluşturulması esnasında öncelikle, satırda tez, sütunda araştırma konusunun bulunduğu ikili bir tez-konu matrisi yapılandırılmıştır. Bu matriste i 'inci tez girdisinde j 'inci konu tanımlanmış ise $x_{ij}=1$; tersi durumda $x_{ij}= 0$ olarak tanımlanmıştır (Tablo 1). Sosyal ağ özelliklerinin analiz edilmesi için UCINET, her bir aktörün bir diğeri ile nasıl bağlantılı olduğunu kapsayan tek modlu ağ matrisine ihtiyaç duymaktadır. Bu amaçla ilk adımda hazırlanan tez-konu matrisi daha sonra, orijinal matrisin satırlarının sütuna, sütunlarınsa satırlara dönüştürüldüğü yeni bir tez-konu matrisine dönüştürülmüştür. Orijinal veri matrisi X ile tersi alınan veri matrisi X' 'in çarpımı ile yeni bir konu-konu veri matrisi oluşturulmuştur. Bu iki matrisin çarpımı ($X \times X'$) her bir tez konusu çifti arasındaki ilişkiler hakkında bilgi içermektedir. Ayrıca çalışmada yıllar içerisinde araştırma konuları arasındaki ilişkinin değişimini incelemek için ise, 1991-1995, 1996-2000, 2001-2005, 2006-2010 yılları için beş yıllık aralıklarla dört farklı konu-konu veri matrisi benzer süreç izlenerek yapılandırılmıştır.

Tablo 1. Tez-Konu Veri Matrisi

	Yönetim	Pazarlama	Sosyoloji	Coğrafya	....
T1/Yıl/Üniversite	0	0	1	0	...
T2/Yıl/Üniversite	0	1	0	0	...
T3/Yıl/Üniversite	1	0	0	0	...
....	...	...	...	...	...

Periyodik aralıklar ve üniversiteler ile tez konuları arasındaki yapının incelenmesi için ise Tablo 2'de görüldüğü üzere bir veri matrisi hazırlanmıştır. Hazırlanan veri matrisi, konu-konu matrisinde izlenen benzer süreçler ile bir dönüştürmeye tabi

tutulmuştur. İzlenen süreçte elde edilen veri matrisi daha sonra, sosyal ağ analizinde ölçümler ikili matrisler üzerinden incelendiği için ikili bir veri matrisine dönüştürülmüştür.

Tablo 2. Üniversite/Yıl-Tez Konuları Veri Matrisi

	Yönetim	Coğrafya	Ekonomi	Sosyoloji	....
Üniversite A/Yıl	5	1	1	4	...
Üniversite B/Yıl	1	11	0	2	...
Üniversite C/Yıl	1	0	2	3	...
Üniversite D/Yıl	4	2	3	2	
....	...	...	...	...	...

3. BULGULAR

3.1. Tanımlayıcı Bulgular

Elde edilen bulgular kapsamında Türkiye’de 1991-2010 yılları arasında üretilen 385 doktora tezinin yazıldığı görülmüştür. (niye renkli yazılmış) 1999 yılına kadar üretilen tez sayısında istikrarlı bir artış gözlenirken 1999 yılından itibaren bir önceki yıla göre düşüş yaşanmaya başlanmış ve ancak 2010 yılına gelindiğinde üretilen tez sayısı (n=41) 1998 yılında üretilen tez sayısını (n=32) geçmiştir. Tez konuları incelendiğinde ise 1991 yılından 2010 yılına doğru tezlerde ele alınan konu sayısından belirgin bir artış olmuştur. 1991’den 1995 yılına kadar tezlerde genel olarak tek bir araştırma konusu hâkimken 2004 yılından itibaren tezlerde kullanılan araştırma konularının çeşitlilik gösterdiği belirlenmiştir. Özellikle 2009 ve 2010 yıllarında tezlerde kullanılan araştırma konularının diğer yıllara oranla çeşitlilik gösterdiği görülmektedir.

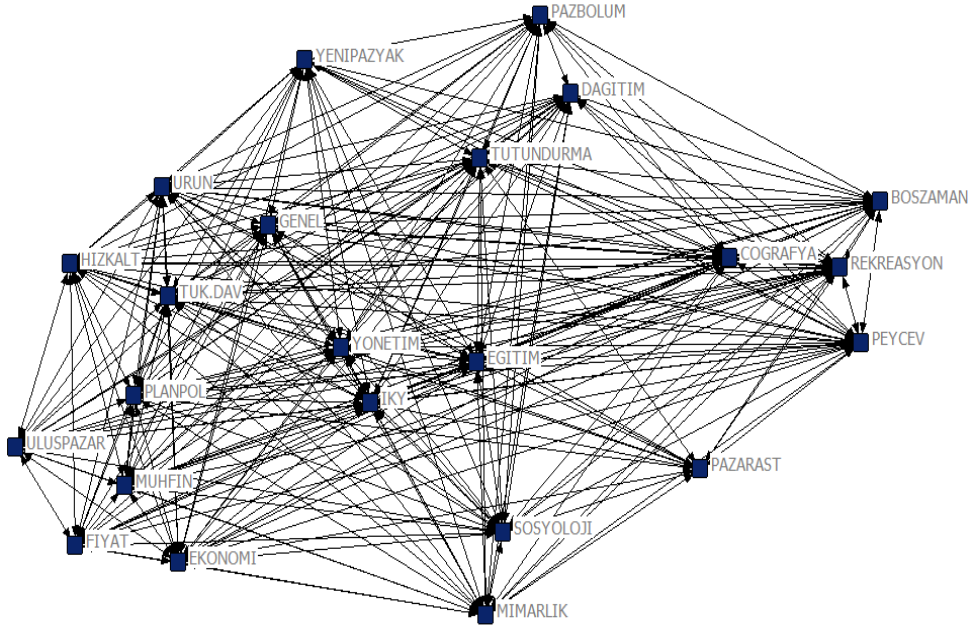
Tablo 3. 1091- 2010 Yılları Arasında Üretilen Tez ve Araştırma Konuları

Yıllar	Üretilen Tez Sayısı	Tek Konu	İki Konu	Üç Konu
1991	4	4	-	-
1992	9	8	1	-
1993	12	10	2	-
1994	13	12	1	-
1995	20	19	1	-
1996	25	22	3	-
1997	24	20	4	-
1998	32	25	7	-
1999	15	9	6	-
2000	13	9	4	-
2001	15	10	5	-
2002	15	10	5	-
2003	25	19	6	-
2004	17	10	5	2
2005	9	6	2	1
2006	21	17	3	1
2007	29	20	6	3
2008	19	12	5	2
2009	27	10	11	6
2010	41	16	18	7
Toplam Üretilen tez sayısı= 385				

3.2. Araştırma Alanları Ağının Genel Yapısı: Yoğunluk ve Merkezilik Ölçüleri Bulguları

Çalışmada Netdraw analiz programı aracılığıyla, genel “konu-konu veri matrisi”, bir tez konu ağı ile görselleştirilmiştir. Şekil 1’de düğümler (nodes) turizm alanında çalışılan tez konuları ve bağlar (ties) ise bu konular arasındaki bağlantıları göstermektedir. Bu kapsamda “yönetim, İKY, eğitim, rekreasyon ve tüketici davranışları” ağdaki en bağlantılı düğüm olarak görülmektedir. Çalışmada jeodezik (geodesic) uzaklığa dayalı spring-embedding algoritmasının kullanımıyla Netdraw programı konu ağ yapısını ortaya çıkarmak için ağdaki bütün düğümleri yeniden yerleştirmiştir. Şekil 1, bir

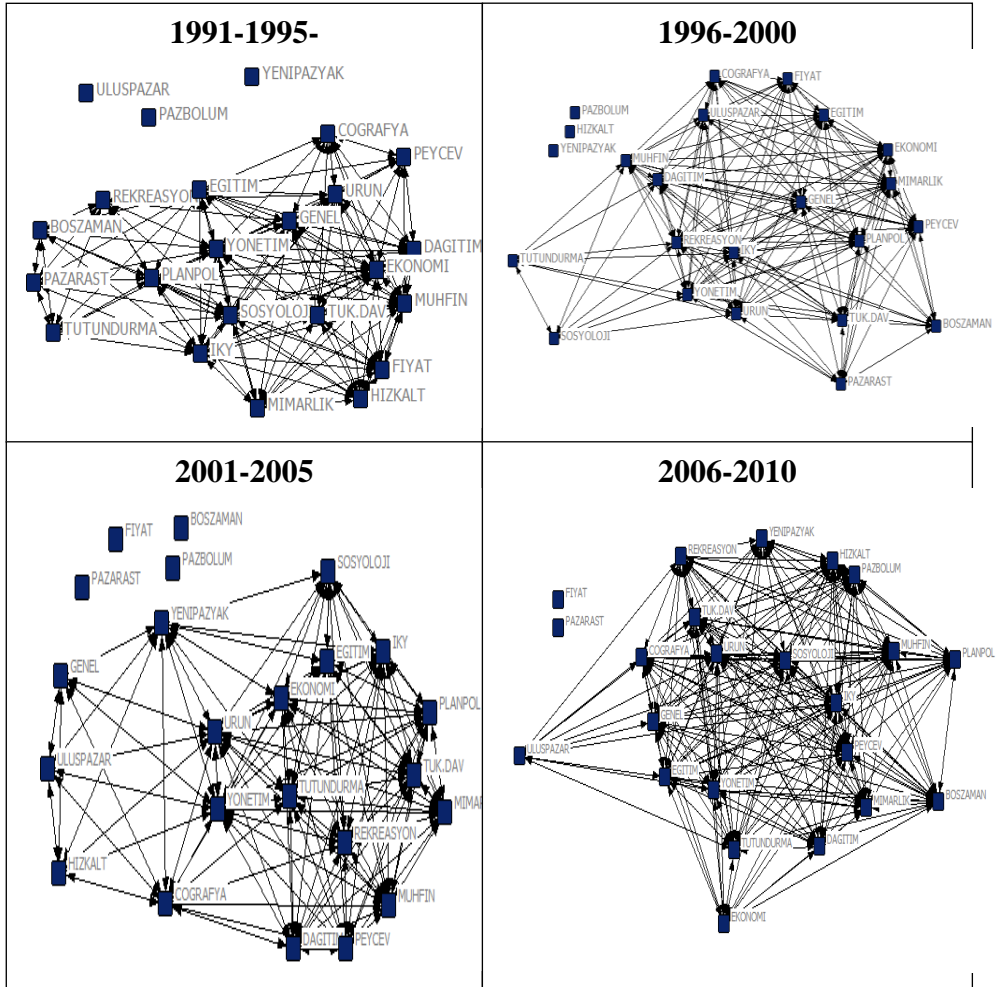
düğümün diğer düğüme uzaklığı turizm araştırmalarında konuların birbirleriyle olan bağlantılarının kapsamını göstermektedir. Bu bağlamda Şekil 1 incelendiğinde doktora tezlerinde temel alınan araştırma konularında öncelikle yönetim, insan kaynakları ve eğitim konularının önemli bir yer teşkil ettiği görülmektedir. Ayrıca coğrafya, rekreasyon, peyzaj-çevre ve boş zaman konularının birbirleri arasında yüksek düzeyde bağlantıya sahip oldukları, benzer şekilde şeklin sol alt bölümünde yer alan planlama-politika, ekonomi, muhasebe-finance konularının da birbirleri ile bağlantılı alanlar olduğu görülmektedir. Bunun yanında doktora tezlerinin odaklandığı araştırma konularından uluslararası pazarlama, fiyat, yeni pazarlama yaklaşımları, pazarlama araştırma konularının diğer araştırma konuları ile en az bağlantı sayısına sahip olduğu görülmektedir.

Şekil 1. Araştırma Konuları Genel Ağ Yapısı

3.3. Boylamsal Ağ Analizi Bulguları

Araştırma alanları ağının zaman içerisinde nasıl bir evrim geçirdiğinin incelenilmesi amacıyla zaman aralıkları esas alınarak bir alan ağı serisi geliştirilmiştir. Bu çalışmada boylamsal çalışma için, 1991-1995, 1996-2000, 2001-2005, 2006-2010 yıllarını kapsayan dört farklı ağ yapılandırılmıştır. Periyodik ağların yapıları Şekil 3'te gösterilmektedir.

Şekil 2. Dört Farklı Periyodik Konu Ağları

Her bir periyodik dönem için tamamlanan tez sayısı, ağ boyutu, ağ yoğunluğu ile bir ağın arasındalık ve merkezileşme dereceleri incelenmiş ve Tablo 4'te gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde turizm alanında üretilen tezlerin sayısı ilk dönem olarak ele alınan 1991-1996'dan itibaren dördüncü dönem olan 2006-2010 yılları arasında bir artış olduğu görülmektedir. Ancak 2001-2005 yılları arasında üretilen tez sayısında bir düşüş olduğu görülmektedir. Dördüncü dönem olan 2006-2010 yılları ise en fazla tezin üretildiği dönem olmuştur. Bunun yanında Şekil 2 incelendiğinde her dönemde ağ dışında kalan izole tez konuları olduğu görülmektedir. Periyodik dönemler itibari ile ilk dönemde (1991-1995) uluslararası pazarlama, yeni pazarlama yaklaşımları ve pazar bölümlendirme alanlarında herhangi bir üretimin olmadığı görülmektedir. İkinci dönemde (1996-2000) ise pazar bölümlendirme, hizmet kalitesi ve yeni pazarlama yaklaşımları izole alanlar iken; üçüncü dönemde (2001-2005) fiyat, pazarlama araştırmaları, pazar bölümlendirme ve boş zaman alanlarının izole alanlar olarak belirlenmiştir. Son dönem olan 2006-2010 yıllarında ise sadece fiyat ve pazar araştırmaları alanlarının izole olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak dört farklı periyodik dönem itibari ile izole olarak tanımlanan araştırma konularında doktora düzeyinde bir üretimin gerçekleşmediği, buna bağlı olarak bu konular çerçevesinde turizm alanı kapsamında bir bilginin ortaya çıkmadığı söylenebilmektedir.

Düğüm ve bağlantılardan oluşan ağları açıklayan çizelge kuramında en sık kullanılan ölçütlerden biri ağ yoğunluğu (network density) ölçüsüdür. Yoğunluk, bir bütün olarak bir ağın karakteristiğini göstermektedir ve araştırmacılara bir ağın "biçimi" hakkında bilgi edinmelerine yardımcı olmaktadır (Everton, 2013: 4). Çizge kuramında ağ yoğunluğu toplam potansiyel bağların, ağ içindeki toplam bağ sayısına bölünmesi ile bulunmaktadır ve 0 ile 1 arasında değer almaktadır (Everton, 2013: 13). Özetle yoğunluk bir ağda potansiyel ağların yüzde kaçının kullanıldığını göstermektedir (Gürsaka, 2009: 78). Çalışmada araştırma konuları arasındaki bağlantının kalitesinden ziyade varlıklarına odaklanıldığından, hazırlanan veri matrisindeki değerler ağ yoğunluğu ölçümü için ikili hale getirilmiştir. Genelde yüksek ağ yoğunluğu, turizm

alanında hazırlanmış tezler arasında yüksek düzeyde bir bağlantının olduğunu göstermektedir. Tablo 4 incelendiğinde hem genel ağ için hem de periyodik araştırma konu ağları için yoğunluk derecelerinin yüksek olduğu görülmektedir. Her periyodik dönem için elde edilen yüksek yoğunluk değeri, turizm alanında üretilen doktora tezlerinin araştırma konuları açısından yüksek düzeyde çeşitlilik göstermediğini, belirli araştırma konularının üretilen tezlerde oldukça baskın olduğunu ortaya koymaktadır.

Ağların analizinde kullanılan bir diğer ölçüm ise arasındalık merkeziliğidir. Arasındalık merkeziliği, bir aktörün ağda diğer aktörler arasında bulunma derecesi olarak tanımlanmaktadır. Bir düğümün, birbirleriyle doğrudan bağlantılı olmayan düğümlerle ne ölçüde doğrudan bağlantı içinde olduğunu gösterir (Gürsakar, 2009: 94). Ayrıca yüksek arasındalık merkeziliği ölçüsü, diğer düğümlere göre daha merkezîyetçi eğilimi gösteren ağdaki tek ya da az sayıdaki düğümlerin yer aldığı bir hiyerarşik ağ yapısını göstermektedir (Ying ve Xiao, 2011). Bu kapsamda Tablo 4 incelendiğinde, hem periyodik dönemler hem de tüm yılları içeren genel ağ için incelendiğinde, her bir ağ için arasındalık merkezileşme değerlerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Buna bağlı turizm alanında üretilen doktora tezlerine ilişkin ortaya çıkan bilgi ağlarının yapısı göz önünde bulundurulduğunda disiplinlerarası bir yaklaşımdan ziyade daha merkezi bir ağ yapısı sergilediği söylenebilmektedir.

Tablo 4. Tez Konuları Boylamsal Ağ Ölçümleri

	Genel Ağ	1991-1995	1996-2000	2001-2005	2006-2010
<i>Tez Sayısı</i>	385	58	109	81	137
<i>Yoğunluk</i>	0,937	0,526	0,597	0,474	0,767
<i>Arasındalık Merkezileşme İndeksi</i>	%0,17	%4,37	%1,88	%5,73	%0,33
<i>Derece Ağ merkezileşme İndeksi</i>	%25,123	%27,110	%23,085	%22,808	%19,833

3.4. Tez Konularının Ego Ağ Analizi Bulguları

Bütün bir ağın yapısına odaklanıldığında, genel konu ağı içerisinde yer alan spesifik bir araştırma konusunu incelemek oldukça zor olmaktadır. Bu nedenle araştırma konusunun “yakın komşularının” ya da egosantrik ağının incelenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda doktora tezlerinde kullanılan araştırma konuları için ego-ağ analizi kullanılmıştır.

Ego-ağ analizinde “ego” sosyal ağda odaklanılacak düğümdür ve bir ağda düğüm sayısı kadar ego bulunmaktadır. Sosyal ağ analizi çerçevesinde “ego” ilgilenilen kişi, alter/alterler ise egonun arkadaşları, akrabaları ve yakınları olabilmektedir (Gürsakar, 2009: 206). Ego ağlar ise her birinin kendi arasında bağlantılı olduğu alterler ile ilişkili tek bir aktörden oluşan ağlardır (Everett ve Borgatti, 2005: 31). Tablo 5’te hem 1991-2010 yıllarını kapsayan genel ağa ilişkin gerçekleştirilen ego analizi ile elde edilen ego ağının büyüklüğü, yoğunluk, normalleştirilmiş ego arasındalık bulguları ile dört periyodik döneme ait ağ büyüklüğü bulguları verilmiştir. Tablodaki ego ağ büyüklükleri ölçüsü, 20 yıl süresince ego araştırma konusu ile doğrudan bağlantılı toplam alter sayısını göstermektedir. Bu çerçevede genel ego ağ büyüklükleri incelendiğinde 20 yıllık süreç içerisinde yönetim, İKY, ürün, rekreasyon, eğitim, peyzaj-çevre ile planlama-politikalar konularının ağ içerisinde baskın olduğunu göstermektedir. Ego ağ yoğunluk ölçümü belirli bir ego konunun doğrudan bağlantılı konular arasındaki bağıntı derecesidir ve mevcut bağ sayısının bütün olası bağ sayısına bölünmesi ile hesaplanmaktadır (Borgatti vd. 2002). Tablo 5’te yüksek ego ağ yoğunluğu, çeşitli araştırma konularında hazırlanan (pazarlama araştırmaları, fiyat, pazar bölümlendirme, uluslararası pazarlama) doktora tez çalışmaları için daha kapalı ve sabit bilgi ağlarını gösterirken düşük yoğunluk değerlerine sahip konuların (yönetim, İKY, ürün, rekreasyon, peyzaj-çevre, planlama-politikalar, tutundurma ve tüketici davranışı) daha açık ve canlı bilgi sistemlerini göstermektedir. Bu açık bilgi sistemlerini oluşturan doktora tez konuları ileride diğer araştırma konuları ile işbirliğinde yüksek potansiyele sahiptirler. Bir diğer ölçüt olan normalleştirilmiş ego arasındalık, odaklanılan bir

araştırma konusunun diğer konularla bağlanım potansiyelinin ölçüsüdür. Çalışmada yüksek normalleştirilmiş arasındalık değerine sahip tüketici davranışı, İKY ve ürün konularının turizm alanındaki doktora tezlerinde diğer araştırma konuları ile arasında oluşabilecek bağlantılar için büyük potansiyele sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Genel Ağda Tez Konuları için Ego-Ağ Ölçümleri

Konu	Genel Büyüklik	Genel Yoğunluk	Normalleştirilmiş Ego Arasındalık	Periyodik Ego Ağ Büyüklüğü			
				1991- 1995	1996- 2000	2001- 2005	2006- 2010
<i>Yönetim</i>	26	16,36	31,46	19	19	18	20
<i>İKY</i>	26	16,27	35,21	17	19	14	20
<i>Ürün</i>	26	16,47	35,45	16	19	18	20
<i>Rekreasyon</i>	25	21,32	24,41	10	19	14	19
<i>Eğitim</i>	23	24,56	25,62	16	15	14	20
<i>Peyzaj-Çevre</i>	22	43,24	72,53	9	17	13	19
<i>Plan-Politika</i>	22	44,14	18,45	17	17	13	18
<i>Tutundurma</i>	18	45,75	24,82	8	7	15	20
<i>Tüketici Davranışı</i>	18	45,12	39,56	15	14	13	20
<i>Ekonomi</i>	15	52,48	32,61	15	17	15	14
<i>Muhasebe-Finans</i>	15	51,23	28,43	15	17	14	19
<i>Coğrafya</i>	12	59,45	15	9	14	12	20
<i>Boş zaman</i>	12	59,76	27,24	8	11	0	19
<i>Sosyoloji</i>	12	59,14	12,82	17	7	12	20
<i>Mimarlık</i>	12	55,41	15,39	12	17	13	19
<i>Genel</i>	11	63,12	11,37	16	17	6	20
<i>Hizmet Kalitesi</i>	11	64,19	8	12	0	6	18
<i>Uluslararası Pazarlama</i>	10	73,33	7,48	0	14	6	10
<i>Yeni Pazarlama Yaklaşımları</i>	10	69,9	6,34	0	0	11	17
<i>Pazar Bölümlendirme</i>	8	74,59	5,39	0	0	0	18
<i>Fiyat</i>	7	76,17	0	12	14	0	0
<i>Pazarlama Araştırmaları</i>	5	78,95	0	8	11	0	0

3.5. Tez Konuları ve Üniversitelere İlişkin Uyum Analizi Bulguları

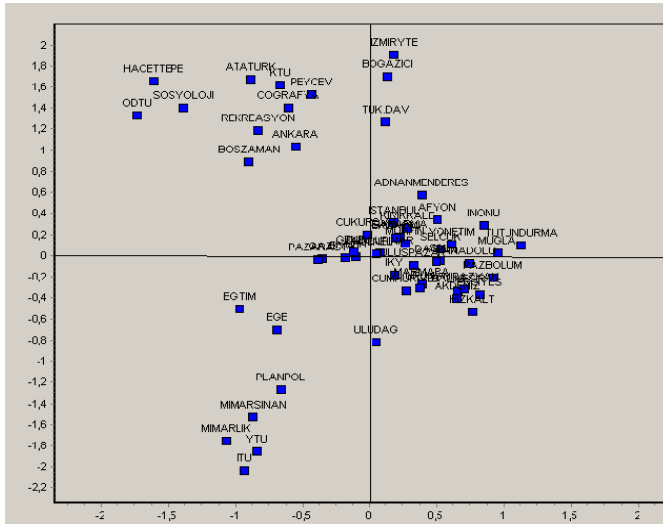
1991-2010 yılları arasında toplam 31 farklı üniversitede turizm alanında doktora düzeyinde üretimin gerçekleştiği belirlenmiştir. Tablo 6 incelendiğinde İstanbul Üniversitesi (n=69), Dokuz Eylül Üniversitesi (n=68) ve Gazi Üniversitesi'nin (n=42) en fazla üretimin gerçekleştiği üniversiteler olduğu görülmektedir.

Tablo.6. Üniversitelerde Üretilen Tez Sayıları

Üniversite	Tez Sayısı (n)	Üniversite	Tez Sayısı (n)
İstanbul Üniversitesi	69	Akdeniz Üniversitesi	5
Dokuz Eylül Üniversitesi	68	Ege Üniversitesi	5
Gazi Üniversitesi	42	İstanbul Teknik Üniversitesi	5
Anadolu Üniversitesi	29	Yıldız Teknik Üniversitesi	5
Balıkesir Üniversitesi	22	Erciyes Üniversitesi	4
Ankara Üniversitesi	17	İnönü Üniversitesi	4
Marmara Üniversitesi	17	Sakarya Üniversitesi	2
Çukurova Üniversitesi	15	Uludağ Üniversitesi	2
Selçuk Üniversitesi	13	Boğaziçi Üniversitesi	1
Afyon Kocatepe Üniversitesi	11	Cumhuriyet Üniversitesi	1
Hacettepe Üniversitesi	9	Dumlupınar Üniversitesi	1
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	9	İzmir İleri teknoloji Ens.	1
Karadeniz Teknik Üniversitesi	7	Kırıkkale Üniversitesi	1
Süleyman Demirel Üniversitesi	7	Mimar Sinan Üniversitesi	1
Adnan Menderes Üniversitesi	6	Muğla Üniversitesi	1
Atatürk Üniversitesi	6		

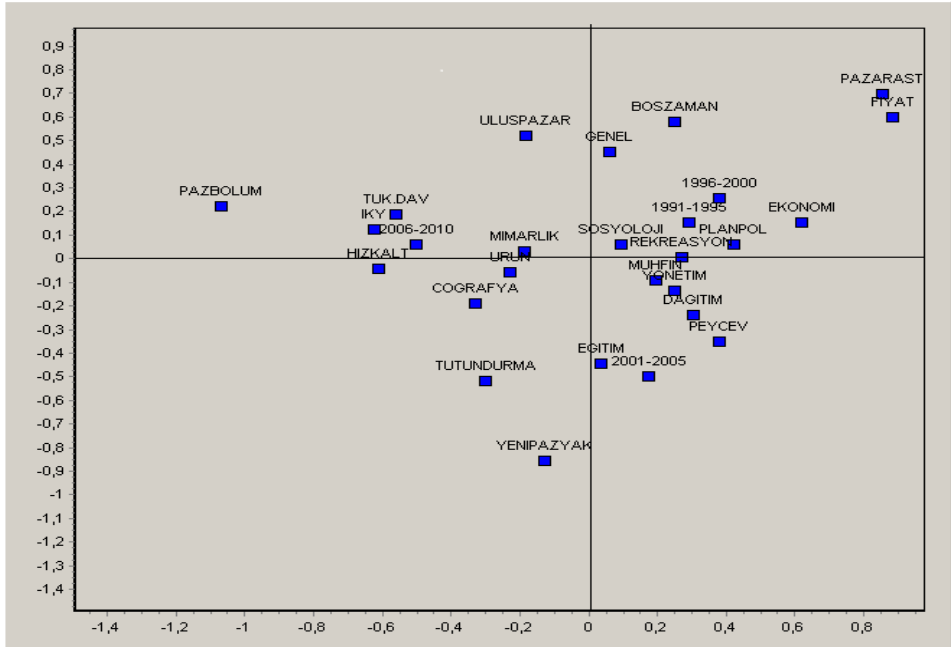
Sosyal ağ analizinde uyum (correspondence) analizi, özellikle iki-modlu ağlarda düğümlerin yapısal denklıklarının değerlendirilmesi için kullanışlı bir araçtır (Borgatti ve Everett, 1997). Araştırma konuları ile doktora tezlerinin hazırlandığı üniversitelere uyum analizi uygulanması sonucunda elde edilen grafiksel gösterim Şekil 3'te sunulmuştur. Analiz sonucunda araştırma konuları çerçevesinde 31 üniversitenin dâhil olduğu üç önemli küme ortaya çıkmıştır. Şekil 3 incelendiğinde, İstanbul Üniversitesi,

Dokuz Eylül Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Muğla Üniversitesinin dâhil olduğu kümede turizm alanında bilginin üretiminde işletme bilimlerinin (yönetim, pazarlama, insan kaynakları vd.) yaklaşımının egemen olduğu görülmektedir. Haritanın sol alt köşesinde yer alan ikinci kümenin ise mimarlık ve planlama alanlarında tez üretimine benzerlik gösterdiği ve ikinci küme ise haritanın sol alt köşesinde yer almaktadır. Bünyelerinde doktora düzeyinde turizm eğitimi bulunmayan Mimar Sinan Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Uludağ Üniversitesi'nden tarafından temsil edilen bu küme daha çok mimarlık ve planlama politikalar gibi birbirine benzer araştırma konularından oluşmaktadır. Son küme olan üçüncü küme ise Hacettepe Üniversitesi, ODTÜ, Ankara Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi'nden oluşmakta, boş zaman, rekreasyon, peyzaj ve çevre bilimleri ile sosyoloji gibi birbirleri doğrudan bağlantılı araştırma alanlarını içermektedir.

Şekil 3. Araştırma Konuları ve Üniversiteler arasındaki Bağlantının Uyum
(Correspondence) Analizi

Doktora tezlerinde ele alınan araştırma konuları ile tezlerin hazırlandığı dört dönem arasındaki bağıntıyı incelemek amacıyla uygulanan uyum analizi sonucunda elde edilen grafiksel gösterim Şekil 4'te sunulmuştur. Şekil 4'teki dağılım dört farklı zaman periyodu içerisinde araştırma konularının görünümünün nasıl değiştiğini göstermektedir. Analiz sonucunda tezlerdeki araştırma konularının dağılımının periyodik olarak eğik olduğu, diğer dönemler ile karşılaştırıldığında 1991-1995 ve 1996-2000 zaman periyodunda hazırlanan tezlerin temel aldığı araştırma konularının ise yapısal benzerlik gösterdiği belirlenmiştir. Dönemler itibariyle incelendiğinde 2001-2005 yılları içerisinde hazırlanan tezlerde işletme bilimlerinin hâkim olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra 2006-2010 yılları arasında iç ve dış müşteriye özel bir önem verildiği bu çerçevede pazarlama ve insan kaynaklarının araştırma konularında egemen olduğu görülmektedir.

Şekil 4. Araştırma Konuları ve Dönemler arasındaki Bağlantının Uyum

(Correspondence) Analizi

4. SONUÇ

Bir disiplindeki gelişmeleri ortaya çıkarmak ve değerlendirmek için en önemli yöntemlerden biri ilgili alanda üretilmiş yayınların incelenmesidir. Bu çerçevede bir alanın akademik anlamda ilerlemesinde önemli bir araç olarak görülen doktora tezlerinin incelenmesi, turizmde akademik alanın hangi ölçüde geliştiğinin ve hangi noktalarda ilerlediğinin görülmesine olanak tanımaktadır. Bu çalışmada turizm alanında 1991-2010 yılları arasında Türkiye’de üretilen doktora tezlerinde ele alınan araştırma konuları ve üretimin gerçekleştiği üniversiteler değerlendirilerek turizm alanında üretilen bilginin ağ yapısı ve yıllar içerisindeki değişimi incelenmiştir. Bunun yanı sıra günümüzde özellikle bir disiplinin detaylı olarak incelenmesinde ve bu alandaki üretilen bilginin incelenmesinde SAA yaklaşımı sıklıkla kullanılmaktadır. Bu çalışmada turizm bilgisinin genel yapısının incelenmesi, alandaki ağ yapının tanımlanması ve aktörler olarak tanımlanan araştırma konuları ve üniversiteler arasındaki bağlantıların ortaya çıkarılması amacıyla sosyal ağ analizi kullanılmıştır.

Genel bir bakış açısıyla, Türkiye’de 1991-2010 yılları arasında üretilen tez sayısında istikrarlı bir artışın yaşanmadığı görülmektedir. 1998 yılına kadar belirgin bir artış devam ederken 1999 yılından itibaren turizm alanında doktora düzeyindeki bilginin üretiminde sayısal bakımdan bir gerileme olduğu belirlenmiştir. Bu gerileme ancak 2010 yılına gelindiğinde üretilen tez sayısı sayısal bakımdan 1998 yılında üretilen tez sayısını geçmiştir. Tez konuları incelendiğinde ise periyodik olarak tezlerde ele alınan konu sayısında sınırlı da olsa bir artış olduğu görülmektedir. Tezlerde ele alınan araştırma konuları genel bir ağ içinde incelendiğinde yönetim, insan kaynakları ve eğitim konularının turizm bilgi ağında, yüksek derecede aktif olan anahtar oyuncular olduğu, bilginin üretiminde diğer araştırma konuları ile en sık bağlantının sağlandığı alanlar olduğu belirlenmiştir. Ek olarak, coğrafya, rekreasyon, peyzaj-çevre ve boş zaman konularının birbirleri arasında yüksek düzeyde bağlantıya sahip oldukları ancak bu alanların diğer araştırma konuları ile bağlantılarının ise beklenenin tersine sınırlı

olduğu tespit edilmiştir. Periyodik dönemler itibariyle elde edilen yüksek yoğunluk değerleri ise turizm alanında üretilen doktora tezlerinin araştırma konuları açısından yüksek düzeyde çeşitlilik göstermediği, belirli araştırma konularının üretilen tezlerde oldukça baskın olduğu görülmektedir. Bu çerçevede çalışma sonucunda doktora düzeyinde bilgi üretiminde özellikle işletme bilimlerine odaklanıldığı ancak sosyal bilimlerin diğer alanlarının göz ardı edilerek sabit ve sınırlı bir yaklaşımın hâkim olduğu söylenebilir. Çalışmada ayrıca kendi bünyelerinde turizm doktora programlarının bulunmadığı üniversitelerde hazırlanan tezlerde disiplinler arası bir yaklaşımın sergilendiği ancak turizm doktora programı bulunan üniversitelerde hazırlanan tezlerin ise büyük çoğunluğunun işletme bilimleri odaklı, diğer disiplinler ile bağlantı düzeyinin düşük, kapalı bir bilgi sisteminin yaratımını sağlayan merkezîyetçi bir yapı sergilediği tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Afifi, H. G. (2009). "Tourism as the Subject of Doctoral Theses in Egypt, 1975-2008".
Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research. Vol:
20:(2), ss. 387-400.
- Bachus, D. (1981). "Dissertations on Travel, Recreation and Leisure". Journal of Travel
Research. Vol:20 (1). Ss:9-21.
- Bao, J. (2002). "Tourism Geography as The Subject Of Doctoral Dissertations in China,
1989-2000." Tourism Geographies, 4(2): 148-152.
- Borgatti, S. P. Everett, M. G. ve Freeman, L. C. (2002). "Ucinet for Windows: Software
for Social Network Analysis." Cambridge, Mass: Analytic Technologies.
- Borgatti, S.P. ve Everett, M.G.(1997). "Network Analysis of 2-Mode Data". Social
Networks 19: 243-269.
- Botterill, D., Haven, C. ve Gale, T. (2002). "A Survey of Doctoral Theses Accepted By
Universities in The UK and Ireland For Studies Related to Tourism, 1990-1999."
Tourist Studies. 2(3): 283-311.
- Bushell, R., Prosser, G. M., Faulkner, H. W. ve Jafari, J. (2001). "Tourism Research in
Australia." Journal of Travel Research, 39(3): 323-326.
- Crichon, K. (1978). "Dissertations on Travel, Recreation and Leisure." Journal of Travel
Research, 17(1): 14-22.
- Dale, C. ve Robinson, N. (2001) "The Theming of Tourism Education: a Three-Domain
Approach." International Journal of Contemporary Hospitality Management,
13(1): 30-35.
- Durland, M. M., Fredericks, K. A. (2006). Introduction to Social Network Analysis, New
Directions for Evaluation, 107: 5-13.
- Everett, M. ve Borgatti, S. P. (2005). "Ego Network Betweenness." Social Networks, 27:
31-38.
- Everton, S. F. (2013). Disrupting Dark Networks (Structural Analysis in Social Sciences).
Cambridge University Press.

- Gürsakar, N. (2009). "Sosyal Ağ Analizi". Dora Yayıncılık.
- Hall, C. M. (1991). "Tourism as the Subject of Post-graduate Dissertations in Australia." *Annals of Tourism Research*, 18(3): 520-523.
- Huang, S. S. (2011). "Tourism as The Subject of China's Doctoral Dissertations." *Annals of Tourism Research*, 38(1): 316–319.
- Jafari, J. ve Aaser, D. (1988). "Tourism as the Subject of Doctoral Dissertations." *Annals of Tourism Research*, 15(4): 407-429.
- Jogaratnam, G., Chon, K., McCleary, K., Mena, M. ve Yoo, J. (2005). "An Analysis of Institutional Contributors to Three Major Academic Tourism Journals: 1992–2001." *Tourism Management*, 26(5): 641–648.
- Kozak N. (1998). "The Development of Tourism and Hospitality Research in Turkey: An Examination of Bibliographic Inputs of Dissertations Written Between 1952–1995". *Anatolia*, 9(2): 117-121.
- Kozak, N., Kozak Akoğlan, M. ve Kozak M. (2010). Genel Turizm. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Laing, J.H. ve Weiler, B. (2008). "Postgraduate Tourism Research in Australia: A Trend Analysis 1969-2005." *Proceeding in CAUTHE Conference*. <http://www.griffith.edu.au/conference/cauthe2008/refereed-papers/RP028.pdf> (Erişim Tarihi: 13 Ekim 2012).
- Leung, X.Y., Xu, L. ve Bai, B. (2011). "A Social Network Analysis of Doctoral Dissertations from 1999 to 2009." 16th Graduate Students Research Conference, http://scholarworks.umass.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1067&context=gradconf_hospitality
- Meyer-Arendt, K. J. (2000). "Commentary: Tourism Geography as The Subject of North American Doctoral Dissertations and Master's Theses, 1951–98." *Tourism Geographies*, 2(2): 140–156.

- Meyer-Arendt, K. ve Justice, C. (2002). "Tourism as the Subject of North American Doctoral Dissertations, 1987-2000." *Annals of Tourism Research*, 29(4): 1171-1174.
- Olalı, H.(1984). "Türkiye’de Turizm Eğitiminin Yapısı ve Sorunları." Turizm Eğitim Kongresi. Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Pizam, A. ve Chacko, E. M. (1982). "Tourism and Hospitality Related Dissertations, 1976-1980." *Annals of Tourism Research*, 9(4): 587-562.
- Scott J. (2000). "Social Network Analysis: A Handbook." Sage Publications
- Wasserman, S. ve Galaskiewicz, J.(1994). "Advances in Social Network Analysis: Research in the Social and Behavioral Sciences." SEGA.
- Xiao, H., ve Smith, S. (2006). "The Making of Tourism Research." *Annals of Tourism Research*, 33, 490-507.
- Ying, T. ve Xiao, H. (2011). "Subjects Knowledge Linkage: A Social Network Analysis of Tourism Dissertation." *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 36(4): 450-477.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The recent global expansion of interest in tourism studies has led to a plethora of tourism-related texts, journals, conferences and research studies over the last three decades. This expansion has been fuelled basically by the rapid growth of the tourism industry and recognition by governments that tourism contributes significantly to their economies. As a result, over the past decade, there has been extensive discussion of both provision and content of tourism education. Considerable growth in the number of colleges and universities with specializations and major degrees in tourism has been observed worldwide over the past few decades. The growth in tourism as a field of study and the increased demand on faculty has led to an ever-increasing emphasis on research a publication. Beside this in two decade many graduate and postgraduate programs about tourism were founded in Turkey. Recognition of tourism is an academic study field, many academic studies were needed as doctorate dissertation. Tourism as a scientific field of study has only a recent beginning. It now represents the work of a small but growing community of researchers, trained mostly in social sciences, who apply concepts and methods from different disciplines and hence contribute to the formation of a touristic body of knowledge. This promising development is also evident at advanced preparatory stages. Jafari and Aacher (1988) study, tourism was defined as “the study of man away from his usual habitat, of the touristic apparatus and networks, and of the ordinary and nonordinary worlds and their dialectical relationship”. The volume of research published at a university, at least within the academic community, often influences perception of the quality of its programs. In addition, the importance of research as a component of faculty evaluation and tenure decisions at research institutions is well established. One of the marks of the academic respectability of a discipline is the conduct of postgraduate studies, particularly in the form of research dissertations. Graduate studies are an academic prestige for a field. Perhaps of special interest to the scholarly community, is the growing interest of studying tourism at the doctoral level, as indicated by the small but growing number of doctoral

dissertations focusing on tourism. This is certainly a promising development which requires attention. Research subjects of dissertation between universities are important knowledge fields about forms of knowledge networks structures in a scientific community and flow of knowledge traffic. In North America, researchers have been interested in tourism doctoral dissertations study for a long time. The earliest studies were Crichton's (1978) examination of 122 dissertations related to "travel, recreation, and leisure" and Pizam and Chacko's (1982) examination of 65 dissertations with a relevance to "hospitality and tourism". The pioneering study is done by Jafari and Aaser (1988) on tourism doctoral dissertations in North America which identified the growing trends and the top academic disciplines. The following studies all duplicated Jafari and Aaser's study. For example, Hall (1991) analyzed the postgraduate tourism dissertations produced in Australian institutions. Meyer-Arendt & Justice (2002) documented numerical, temporal, disciplinary, and institutional trends in the production of tourism doctoral dissertations in North America. Most recently, Afifi (2009) reviewed doctoral dissertations on tourism in Egypt and identified the trends and gaps in Egyptian tourism research.

Method

This study provides an analysis of all tourism dissertations submitted and accepted for higher degrees by all participating institutes in Turkish universities, between 1991-2010. The aims of this study revealed to tourism dissertation knowledge network structure and subjects of dissertation in periodical manner with Social Network Analysis (SNA). Social network analysis measures the structure of relations among entities and represents them as nodes and links. Focusing on the relations between the actors and the pattern of interactions rather than the attributes of isolated individual actors, social network analysis is a useful approach to describe and interpret knowledge network, network clustering and research subject evolutions. For that purpose, UCINET and Net draw programs were utilized. The data was collected from National Dissertation Database of YOK between years of 1991-2010.

Result

At the end of this study, 385 tourism dissertation were investigated and in 1991 the number of dissertations were 4 and in 2010 41 tourism dissertations were completed. During two decades 69 dissertation were completed in Istanbul University and 68 dissertation were completed in Dokuz Eylül University. Tourism knowledge structure generally has central structure rather than interdisciplinary structure. Management, human resource management, product management, recreation, education, landscape and environment research subjects are to be linked with dissertation subjects. In this research, subjects of dissertations were linked with periodical manner. In four period subjects were investigated. At the end different subjects were linked in different periods.